

P.P. ZAGOŹDŹON – Wykorzystanie reliktyw podziemnych robót górniczych w polskiej części Sudetów do celów naukowych. Wyd. Geoinżynierii, Górnictwa i Geologii PWr., Wrocław 2019, 333 str.

Doktor hab. Paweł Zagożdżon jest znanym w Polsce naukowcem, który w szerokim kręgu społeczeństwa propaguje konieczność ochrony obiektów dziedzictwa górniczego w Polsce. W tym celu przedstawia problemy związane z ich ochroną nie tylko w publikacjach naukowych czy popularnonaukowych, ale także w podczas sesji naukowych, warsztatów i konferencji poświęconych tej problematyce, których często jest współorganizatorem. Zagadnieniem tym zajmuje się kompleksowo, nie ograniczając się do jednego czy dwóch obiektów, lecz traktując każdy z nich jako wart ochrony i propagowania. Książka ma 333 strony, jest opatrzona 115 rycinami i zakończona bardzo obszernym spisem cytowanej literatury. To sprawia, że należy ją traktować jako monografię, na które to określenie w pełni zasługuje.

Publikacja rozpoczyna się wstępem, w którym Autor wyłożył cele rozprawy i zasady omówionych w niej 33 obiektów górniczych. Mimo niezbyt obfitej treści, rozdział drugi monografii *Rys historii podziemnych robót górniczych na obszarze Sudetów i stan ich badań* jest ważnym rozdziałem, na końcu którego P.P. Zagożdżon w formie tabelarycznej zamieścił wykaz poszczególnych stanowisk badawczych zawierający informacje, jakie elementy geologiczne zostały lepiej rozpoznane dzięki eksploracji dawnych wyrobisk górniczych.

Kolejny rozdział *Wybrane obiekty i obszary historycznych podziemnych robót górniczych jako obiekty badań* jest zasadniczą częścią monografii. Autor omówił w nim 33 obiekty i obszary górnictwa podziemnego, na podstawie materiałów archiwalnych i badań własnych. To bardzo cenny element książki. Do tej pory informacje o budowie geologicznej tych obiektów i obszarów były oparte głównie na badaniach powierzchniowych, a Zagożdżon uzupełnił je o obserwacje i pomiary przeprowadzone w podziemnych wyrobiskach. Dzięki temu dane dotyczące budowy geologicznej i struktury obszarów i obiektów górniczych stały się pełniejsze. Jest to ważne, ponieważ w materiałach archiwalnych często brakuje danych geologicznych z podziemnych wyrobisk lub też znajdują się one w archiwach poza granicami Polski. Na podkreślenie zasługuje wykorzystanie bardzo bogatej literatury dotyczącej omawianych obiektów i obszarów.

Kolejny rozdział *Historyczne sudeckie obiekty podziemne jako źródło multidyscyplinarnej wiedzy* jest swoistym podsumowaniem przekazywanych wcześniej informacji, które wskazują, że przeprowadzone badania mają znaczenie nie tylko dla nauk geologicznych, ale też dla nauk historycznych, o kulturze, górniczych czy też o środowisku. W tej części monografii Autor zaproponował typologię obiektów podziemnych w Sudetach, omówił znaczenie przeprowadzonych przez siebie badań, dla uszczegółowienia informacji o budowie geologicznej poszczególnych fragmentów Sudetów (zwiększenie dokładności rozpoznania kartograficznego, uściślenie danych litologicznych, pozyskanie nowych danych o strukturze górotworu, zagadnie-

niach geologiczno-złożowych). W dalszej części publikacji Paweł Zagożdżon scharakteryzował współczesne procesy mineralotwórcze obserwowane w podziemnych wyrobiskach, omawiając mineralizację gipsową, nacieki i kaltemity węglanowe oraz nacieki lodowe. Omówił też pokrótce wybrane zagadnienia hydrogeologiczne na obszarach eksplorowanych przez siebie. Na zakończenie rozdziału Autor przedstawił relikty techniki górniczej, ta część jest ze wszech miar ciekawa i stanowi cenny wkład w poznanie metod i techniki podziemnej eksploatacji w przeszłości. W kilkunastu podsumowaniu P.P. Zagożdżon skrótkowo zaprezentował swoje osiągnięcia dotyczące wyjaśniania historii geologicznej Sudetów i górnictwa na ich obszarze.

Monografia jest napisana bardzo przystępnym językiem, co stanowi jej niewątpliwą atut. Może być też niewątpliwie dziełem, które może być pomocne podczas tworzenia nowych stanowisk ochrony dziedzictwa podziemnego górnictwa na obszarze Sudetów. Autor wybrał te elementy z historii górnictwa i geologii, które mogą być przydatne zarówno w geologii, jak i w geoturystyce. Monografia jest też rejestrem, choć siłą rzeczy niepełnym, wyrobisk podziemnych w Sudetach. Ich poznawanie jest nie tylko działalnością typowo eksploracyjną, ale ma wszelkie cechy działalności naukowej, jeżeli przy ich penetracji dokumentuje się budowę geologiczną, metody eksploatacji, stosowane zabezpieczenia, budowę złożeń itp.

Włodzimierz Mizerski
Emerytowany pracownik
Państwowego Instytutu Geologicznego